

specifičnost metod by bylo možné objasňovat tak, že by se aplikovaly na jeden či dva vzorové biblické texty.⁹ I my jsme se chtěli původně tímto postupem řídit, a to na příběhu exodu a na zprávách o vzkříšení. Tento způsob však má nevýhodu častého opakování, které zákonitě oslabuje napětí příběhů. Navíc není vždy možné každou metodu dobře demonstrovat na každém vybraném textu. Proto volíme jiný způsob, ve kterém se pokusíme různé metody předvést na zvláště vhodných a plastických příkladech. To nám umožní i lepší pohled na široké spektrum biblického poselství.

Z těchto úvodních úvah nám vyplývá následující členění: (I.) Náčrt dějin filozofické hermeneutiky umožní uchopit základy, na nichž musí spočívat také porozumění Bibli a poté (II.) budou rozvedeny všechny současné metody výkladu Bible. Při pojednávání jednotlivých metod biblického výkladu budeme postupovat na základě vždy stejného schématu:

- A) filozofické premisy
- B) teoretické rozvinutí té které koncepce
- C) příznačný příklad nebo příznačné příklady
- D) hodnocení silných a slabých stránek přístupu.

Literatura ke každé metodě je uvedena v bibliografii na konci knihy a je členěna podle stejného schématu jako text.

⁹ Tak postupuje v již zmínované knize H. K. Berg, který sleduje příběh Kaina a Ábela (Gn 4) a vyprávění o uzdravení posedlého v Gerase (Mk 5,1-20) nebo U. Luz (vyd.), Zankapfel Bibel. Eine Bibel – viele Zugänge. Ein theologisches Gespräch, Zürich 1993, který „proexegetává“ všechny metody na příběhu nasycení pěti tisíců podle Mk 6,30-44.

I. FILOZOFICKÉ ZÁKLADY BIBLICKÉ HERMENEUTIKY

a) K fenomenologii porozumění: teorie hermeneutického čtyřúhelníku

Proces porozumění Bibli je stejně jako každý jiný akt porozumění úzce spjat s procesem komunikace. To znamená, že se v tomto procesu uplatňují čtyři faktory. Prvním je *autor*, který chce s jistým záměrem vyjádřit a sdělit to, co ve svém světě chápe a prožívá. Druhým faktorem je *text*, který i přes propast času alespoň částečně zachycuje to, co chtěl tehdejší autor sdělit. Třetím faktorem je *čtenář*, který se dostává do kontaktu s autorem a jeho světem prostřednictvím textu, jímž se zaobírá. Převším zde je velice nejisté, zda se modernímu čtenáři v jeho zcela změněném světě podaří při čtení antického textu smyslu plně reaktualizovat to, co autor textem vyjadřuje, nebo zda naopak, vzhledem k historické propasti či naprosto jinak orientovaným zájmům, písemně zachycenému životnímu příběhu neporozumí. Čtvrtým faktorem je *věc*, na niž se autor, text i čtenář odvolávají. Schematické znázornění vypadá následovně:

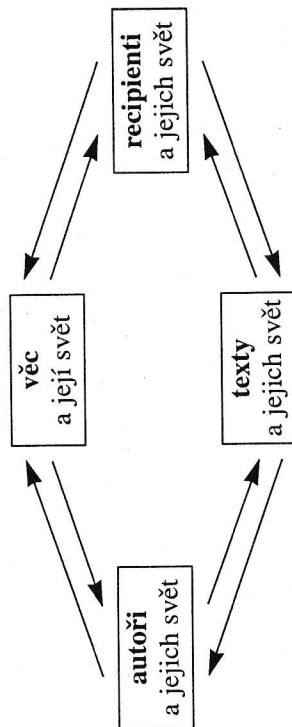

Diagram 1:

Hermeneutický čtyřúhelník jako struktura hermeneutického kruhu

Tuto graficky znázorněnou základní logickou konstituci procesu porozumění budeme nazývat „teorií hermeneutického

III. SHRNUŤÍ: ZÁPLAVA NEBO BOHATSTVÍ VÝZNAMŮ?

Bible v pluralismu dnešních interpretačních metod

Ústřední otázka našeho zkoumání, kterou jsme si v úvodu knihy stanovili, zněla: Kdy můžeme říci, že jsme porozuměli Bibli? Při fenomenologické analýze podstaty porozumění jsme dospěli k rozpoznání čtyř polů procesu porozumění. Tyto póly můžeme od sebe navzájem odlišovat, ale rozhodně ne oddělovat. Teorém hermeneutického čtyřúhelníku nám umožnil zdůvodnit a smysluplně strukturovat rozmanitost současných forem porozumění. Poté jsme se snažili co nejpečlivěji představit silné i slabé stránky jednotlivých přístupů. Ukázalo se, že *každá* z metod může velmi dobře osvětlit některé aspekty biblických textů, a proto je relativně správná. Na druhé straně se projeví i slabiny *každého* z přístupů, a tím i nezbytnost jejich kritického doplnění. Komplexnost aspektů si znovu souhrnně znázorníme pomocí následujícího schématu (viz další strana).

„Novější přístupy k Bibli nejsou alternativou k tradiční kritické exegezi, ale ani naopak. Jedná se o rozdílné kladení otázek, které se z metodického a hermeneutického pohledu navzájem doplňují. Zatím nebylo uspokojivě objasněno, jak by se dalo této spojitosti využít.“¹ Vyčerpávající porozumění Bibli, jak je jistě patrné, je *regulativní myšlenkou*, která podněcuje ke stále novým interpretačním pokusům, jež nemohou nikdy ideálu úplnosti porozumění dosáhnout. V tomto ohledu přináší naše přezkoumání současných metod negativní výsledek: *Nikdo nemůže říci, že Bibli porozuměl*. Přiměřená kritika exegetického způsobu uvažování je nutná, protože zabráňuje mylnému sebepřečtení. Žádná z metod není s to si odůvodněně nárokovat výlučnost a interpretační monopol. Naše úvahy vy-

¹ H. Merkley, Integrative Bibelauslegung? Methodische und hermeneutische Aspekte, BiKi 44 (1989) 117–123, zde 122.

Oeming, P. Gud do Lill hermenutik
Všehrad 2001.

cházející z reflexy teorie poznání chtěly prokázat nezbytnost existence rozmanitých forem výkladu Bible.

„Úplné porozumění Bibli“² je badatelský ideál, který se jako takový může naplnit pouze prostřednictvím souhrnné analýzy porozumění, jež vůči sobě často stojí ve vzájemném napětí. Od exegetů se proto vyžaduje široké vzdělání a ochota a způsobilost k interdisciplinární práci. Zatím se vyskytlo velmi málo projektů, které by se zamýšlely nad jedním určitým biblickým textem v celé jeho šíři.

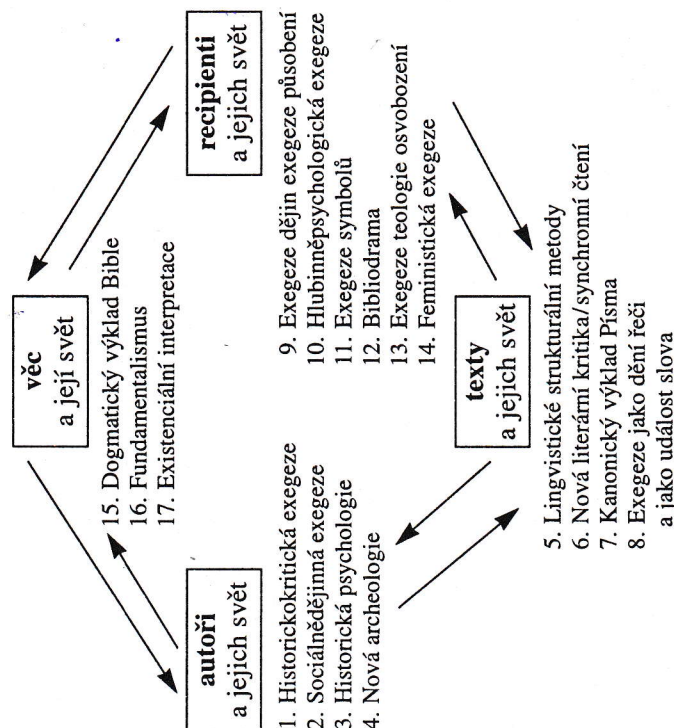

Diagram 2: Schematické zařazení současných vykladačských metod do hermeneutického čtyřúhelníku (překrytí nejsou znázorněna).

² K tomu srov. R. Fischer, Die Kunst des Bibellesens. Theologische Ästhetik am Beispiel des Schriftverständnisses (Beiträge zur theologischen Urteilsbildung 1), Frankfurt a. M. 1996.